

Transparentnost Srbija

pregled aktivnosti

mart 2022. godine

Bilten broj 3/2022

Sadržaj:

Aktivnosti	2
Pod lupom.....	5
Od danas zakoniti vd u EPS-u, ali nezakoniti u Pošti.....	5
Saopštenja.....	6
Izrazita medijska dominacija vladajuće stranke i kandidata kroz funkcionersku kampanju i plaćeno oglašavanje	6
Konferencije	8
Nedovoljna transparentnost finansiranja izborne kampanje	8
Monitoring izbora 2022 - TS predstavila prve nalaze	11
Inicijative i analize.....	13
Transparentnost Srbija predstavila predloge Nadzornom odboru za izbore.....	13
Mediji	15
Materijalna istina, šta to beše.....	15

Aktivnosti

U martu smo intenzivno pratili izbornu kampanju, objavili nekoliko presenka stanja, jedan od njih na konferenciji za novinare 14. marta, kao i konačni izveštaj o transparentnosti finansiranja izborne kampanje, takođe na konferenciji za novinare, 28. marta. O ovim događajima opširnije u poglavlju Konferencije”.

Nismo zapostavili ni druge aktivnosti i tekuće projekte, a imali smo i niz sastanaka.

Predstavnici Transparentnosti Srbija Zlata Đorđević, Nemanja Nenadić i Zlatko Minić sastali su se 31. marta sa delegacijom posmatračke misije ODIHR koji prate medije, koju je predvodio Dumitru Lazaru. Istog dana programski direktor TS Nemanja Nenadić sastao se i sa posmatračima izbornog procesa u Srbiji iz Belgije, kao i sa njegovom ekselencijom, ambasadorom Adamom Kunom. Sastanak sa šefom Misije ODIHR Daglaom Vejkom i analitičarkom za finansiranje kampanje Jelenom Kovaljevom održan je 10. marta. TS je predstavila metodologije za praćenje, kao i ocene propisa i praksi i predloge za njihovo poboljšanje koje je iznosila u prethodnom periodu.

Šef posmatračke misije ENEMO Pierre Peytier predvodio je delegaciju ove misije na sastanku sa predstavnicima TS Nemanjom Nenadićem i Zlatko Minićem 18. marta. Predstavnici ENEMO su iskazali interesovanje za oblasti koje TS prati tokom izbornog procesa i nalaze naše organizacije.

Predstavnici pojednih organizacija civilnog društva koje prate izborni proces (TS, CESID i CRTA) sastali su se 2. marta sa delegacijom Parlamentarne skupštine Saveta Evrope koja prati izbore u Srbiji. Stanje u oblastima koje TS prati i metodologije koje primenjuje predstavio je Zlatko Minić

Minić je predstavljao TS i na sastanku nekoliko organizacija civilnog društva sa ambasadorom Holandije njegovosastanak predstavnici NVO sa njegovom ekselencijom ambasadorom Holandije Joostom Reintjesom.

Na poziv Nadzornog odbora za izbornu kampanju, predstavnici TS Robert Sepi i Nemanja Nenadić sastali su se 25. marta sa članovima tog tela. Detaljnije u poglavlju „Inicijative i analize“.

Nemanja Nenadić učestvovao je 21. marta na sastanku članica radne grupe Nacionalnog Konventa o EU za Poglavlje 23 sa predstavnicima Ministarstva pravde i koordinatorom za Klaster 1 Pregovora. Ovaj sastanak je bio prvenstveno posvećen zakonskim promenama koje bi trebalo preduzeti nakon izmene Ustava Srbije u delu koji se odnosi na pravosuđe. Nenadić je naveo da je neophodno da radne grupe za izmenu pravosudnih zakona budu formirane i pre nego što bude izabrana nova Vlada Srbije, a predstavnici Ministarstva su ukazali da je to i njihova namera. Kada je reč o konkretnim predlozima za pravosudne zakone, Nenadić je upoznao prisutne sa stavom TS da je neophodno usmeriti pažnju naročito na jačanje transparentnosti rada pravosudnih saveta, zato što je izmenama Ustava podignut nivo imuniteta koji članovi Visokog saveta sudstva i Visokog saveta tužilaštva uživaju kada je

reč o njihovim odlukama. Naime, do sada je taj imunitet bio garantovan samo zakonima, a sada je podignut na nivo ustavne norme, što u praksi može dovesti do toga da i one odluke koje su zasnovane na koruptivnim uticajima budu važeće i bez mogućnosti da se odgovorni članovi ovih saveta krivično gone.

Na sastanku sa predstavnicima odeljenja Misije OEBS za demokratizaciju, na kojem je učestvovao programski direktor TS, Nemanja Nenadić, razmatrana je dosadašnja primena Etičkog kodeksa narodnih poslanika i mogući načini za njegovo unapređenje.

Na skupu koji je održan 11. marta povodom posete ministarke spoljnih poslova SR Nemačke Srbiji, predstavnik TS, Nemanja Nenadić govorio je sa predstavnicima Ministarstva spoljnih poslova i specijalnim izaslanikom za Zapadni Balkan, Manuelom Zaracinom, u vezi sa prioritetima u oblasti vladavine prava i borbe protiv korupcije.

Programski direktor Transparentnosti sastao se 8. marta sa šefom Misije OEBS u Srbiji, NJE Janom Bratuom. Sastanak je bio uglavnom posvećen predstojećim izborima. Nenadić je upoznao ambasadora sa efektima zakonskih reformi koje su preduzete neposredno pred izbore, nedostacima tih normi koje su se pokazale u praksi i predlozima za koje se TS zalaže radi celovitog rešavanja problema u vezi sa funkcionerskom kampanjom, u oblasti finansiranja političkih aktivnosti, rada institucija i medija.

Sastanak predstavnika koalicije PrEUgovor sa predstavnicima Delegacije EU održan je 3. marta. Tema sastanka bili su nalazi koalicije o stanju u poglavljima 23 i 24, kako iz poslednjeg objavljenog izveštaja, tako i ocene onoga što se dešavalo u međuvremenu.

Robert Sepi, pravni savetnik Transparentnosti Srbija, učestvovao je 3. marta u Loznici na radionici koalicije PrEUgovor na kojoj je predstavnicima civilnog društva, medija i građana govorio o reformama u Srbiji koje se sprovode u procesu evropskih integracija. Sepi je ocenio da reforme koje se sprovode nisu dovoljne i da ne postoji politička volja i spremnost na promene. Istinske reforme podrazumevaju ne samo unapređenje pravnog okvira i procedura za njegovo donošenje, već i volju i spremnost da se usvojeno i primenjuje", rekao je Sepi.

Antikorupcijsko savetovalište TS (ALAC) radilo je i tokom marta. Sve informacije o mogućim slučajevima korupcije građani mogu prijaviti, odnosno dobiti potrebna obaveštenja, na broj 069 1978 158 ili putem mejla ts@transparentnost.org.rs.

U martu smo imali 252 objavljene vesti o našim aktivnostima ili izjave predstavnika TS.

Na sajt TS postavili smo nekoliko [inicijativa i analiza](#), kao i zahteva državnim organima i njihovih odgovora. Među njima su i odgovori Agencije za sprečavanje korupcije na prijave koje je TS podnela. U nekoliko slučajeva nije dostavljena odluka ili rešenje već samo obaveštenje da nije pokrenut postupak. Na dodatni zahtev za dostavljanje odluke protiv koje je moguće uložiti žalbu ili pokrenuti upravni spor, Agencij aje ponovila, po našem ubeđenju, netačnu argumentaciju da u "postupku bez postupka" može da utvrdi da nema osnova za pokretanje postupka. U jednom slučaju Agencija uopšte nije odgovorila na prijavu.

Prenosimo izbor tekstova koje smo objavili u prethodnom mesecu

Pod lupom

Od danas zakoniti vd u EPS-u, ali nezakoniti u Pošti

4. mart 2022.

Odlukom Vlade Srbije o imenovanju Miroslava Tomaševića za vršioca dužnosti direktora Elektroprivrede Srbije vraćen je privid zakonitosti u vezi sa upravljanjem najvećim javnim preduzećem u zemlji. Privid jer je 2012. godine zakonom ustanovljena obaveza izbora direktora na konkursu. EPS je od tada samo 17 meseci imao rukovodioca izabranog na konkursu, a poslednji konkurs, raspisan, 2017. godine još nije okončan.

Vlada Srbije, međutim, sada ima jedan valjan razlog zbog kojeg ne može da imenuje direktora na konkursu, već samo vd. To je, naime, uređeno članom 17. Zakona o Vladi, koji reguliše nadležnosti vlade kojoj je prestao mandat i koja je u "tehničkom mandatu".

EPS, inače, nije usamljen slučaj. Od 34 preduzeća u vlasništvu Srbije, u kojima se za izbor direktora primenjuje Zakon o javnim preduzećima, trenutno samo njih osam ima direktore izabrane na konkursu, dva imaju zakonite v.d, a u 24 istekao je mandat direktora, v.d. direktora, ili je direktor imenovan bez konkursa. Od tih 34, u 19 preduzeća ni jedan jedini dan od usvajanja Zakona iz 2012. kojim je uvedena obaveza raspisivanja konkursa, na čelu nije bila osoba izabrana na konkursu.

Od 26 preduzeća kojima nemaju direktore izabrane na konkursu, njih pet nemaju ni raspisan konkurs, u po jednom su konkursi raspisani 2021. i 2020. godine, u 18 raspisan je (i nije završen do danas) 2017. godine, a u jednom

nije okončan čak ni konkurs raspisan 2013. godine. Od osam preduzeća (od ukupno 34) u kojima je trenutno na čelu direktor izabran na konkursu, u svim slučajevima izabran je dotadašnji direktor ili v.d, a u pet od tih osam on ili ona bili su ujedno jedini kandidati.

Pošto smo pomenuli da EPS od danas ima zakonitog v.d. direktora, da pomenemo i da Pošta od danas nema zakonitog v.d. direktora jer je isteklo 12 meseci od postavljanja Zorana Đorđevića. Pošta je među preduzećima koja nikada nisu imala direktora izabranog na konkursu. I u tom preduzeću je konkurs raspisan (i nikad okončan) 10. marta 2017. godine i ovo JP bi, sa još 17 ovih dana moglo da obeleži lep jubilej – pet godina od raspisivanja konkursa.

Ceo pregled imenovanja i razrešenja direktora i v.d. direktora u 34 JP i preduzeća u državnom vlasništvu, pod naslovom „Konkursi, vd stanje, izbor direktora - sva republička JP i preduzeća u državnom vlasništvu – 4. mart 2022“ možete preuzeti sa sajta TS, iz rubrike „Inicijative i analize“.

Saopštenja

Izrazita medijska dominacija vladajuće stranke i kandidata kroz funkcionersku kampanju i plaćeno oglašavanje

31. mart 2022.

Građani koje zanima koliko partije troše na kampanju, i iz kojih izvora, i ove godine su ostali uskraćeni za te informacije. I pored novouvedene obaveze podnošenja preliminarnih izveštaja, na manje od 12 sati pre početka „izborne tišine“, još nisu objavljeni preliminarni izveštaji za devet podnosilaca izbornih lista i pet predsedničkih kandidata, a među njima je i SNS, koja je imala najveće troškove. Nije poznato da li nedostajući izveštaji nisu podneti u zakonskom roku (sedam dana pre dana izbora), ili samo još nisu objavljeni na sajtu Agencije za sprečavanje korupcije.

Prema procenama Transparentnosti, SNS je za svoju predsedničku i parlamentarnu kampanju samo na televizijama, ne računajući četiri poslednja dana, uložila oko 4 miliona evra, tri puta više nego svi drugi učesnici izbora zajedno. Situacija je slična i kada je reč o drugim vidovima oglašavanja.

Plaćeno oglašavanje, uz brojna gostovanja, najčešće u svojstvu aktuelnog predsednika države, uz aktivnosti sa promotivnim efektom, omogućile su predsedničkom kandidatu Aleksandru Vučiću potpunu medijsku dominaciju. Zaključno sa 30. martom, Vučić je imao 15 promotivnih aktivnosti i 18 drugih aktivnosti koje imaju sličan efekat, četiri obraćanja javnosti u direktnim prenosima većine TV stanica, 16 gostovanja ili velikih televizijskih intervjua. Pored toga, pojedini mediji su njegove stranačke aktivnosti i ono što je tom prilikom govorio prenosili kao da su u pitanju regularne vesti, a ne izborna hronika. Zahvaljujući svemu tome, medijsko prisustvo Vučića je ostalo neokrnjeno i u periodu u kojem se uzdržavao od promotivnih aktivnosti, nakon što je proglasio „kraj funkcionerske kampanje“.

Aleksandar Vučić dominirao je i na naslovnim stranicama dnevnih listova. Za 45 dana pojavio se 308 puta, od toga 85% (263) u pozitivnom kontekstu. Drugi po broju pojavljivanja je Zdravko Ponoš sa 30, od toga 37% u pozitivnom tonu. Svi ostali pojedinačno imaju manje od 10 pojavljivanja, a gotovo sva su pozitivna.

Kada se posmatraju kandidati i liste zbirno, Vučić, javni funkcioneri i kandidati iz njegove stranke i sa njegove liste bili su 468 puta na naslovnim stranicama, 86% u pozitivnom tonu, a od toga 125 puta kao glavna tema. Ponoš i svi ostali sa liste „Ujedinjeni za pobedu Srbije“ imali su 112 pojavljivanja, od toga više od dve trećine u negativnom tonu. Glavna tema bili su 35 puta, ogromnom većinom (30) kao negativci. Od ostalih, lista „Ajmo, ljudi“ imaju ukupno 21 pojavljivanje (86% pozitivno), lista „Moramo“ 20 (95% pozitivno) i SPS-JS-ZS - 19 (79% pozitivno). Sve druge liste i kandidati bili su manje od 10 puta na naslovnim stranicama.

Što se funkcionerske kampanje tiče, zaključno sa 27. martom, za uzorak koji obuhvata 26 funkcionera, bilo je 75% promotivnih aktivnosti više nego u istom periodu u prethodnoj, neizbornoj godini. Ako se posmatra deset najaktivnijih funkcionera, rast je 119%. Pojedinačni rekorderi su Goran Vesić sa 48 i

Vanja Udovičić sa 42 promotivne aktivnosti. Sa stanovišta organizatora, funkcionerska kampanja je bila veoma uspešna, jer su ove aktivnosti funkcionera dobile zavidan prostor u informativnim emisijama.

Sve to pokazuje rečito da izmene zakona koje su preduzete pred ove izbore nisu dovele do rešavanja suštinskih problema, ni kada je reč o transparentnosti finansiranja kampanje, ni u pogledu ravnopravnosti učesnika na izborima. Umesto omogućavanja uvida u račune za finansiranje kampanje, kao što je TS predlagala, uvedeni su preliminarni izveštaji sa stanjem na 15 dana pred izbore, koji su pritom ostali nedostupni do nastupanja izborne tišine, a umesto ograničenja aktivnosti javnih funkcionera u kampanji, uvedeno je delimično ograničenje izveštavanja o pojedinim aktivnostima. Takođe, nije bio prihvaćen naš predlog da se, slično većini demokratskih zemalja, ograniče dozvoljeni ukupni izborni troškovi, tako da će građani i ovog puta platiti čak 15,7 miliona evra iz budžeta da bi ih stranke i kandidati ubedili da upravo za njih treba da glasaju

Konferencije

Nedovoljna transparentnost finansiranja izborne kampanje

28. mart 2022.

Građanima je i na ovim izborima dostupno veoma malo podataka o finansiranju izborne kampanje, a zakonske promene nisu donele gotovo nikakav napredak u tom smislu.

Zaključak je to istraživanja koje su Medija centru predstavili Nemanja Nenadić i Zlatko Minić. Istraživanje je Transparentnost Srbija sprovela po metodologiji TraFiKa, i sve izborne liste i kandidati imaju ocene između 1 i 2,3 na skali od 1 do 5.

Predmet ovog istraživanja je dobrovoljna transparentnost, to jest, ono što su sami politički subjekti objavili na svojim sajtovima, a ne samo ispunjavanje zakonskih obaveza, koje su u ovom pogledu nedovoljne.

Pri tome su pozitivne ocene, koje su pojedinim listama i kandidatima podigle prosek iznad jedinice, uglavnom dobijene za podatke koji nisu ključni za praćenje tokova novca, kao što su postojanje podataka o profilima na društvenim mrežama koji se koriste u kampanji ili dostupnost informacija i najava o aktivnostima partija i kandidata.

S druge strane, podaci o tokovima novca, počev od planiranih troškova, realizovanih izdataka, planiranih i ostvarenih prihoda, zbirno ili njihova struktura, u ogromnoj većini nisu bili dostupni – kako na sajtovima učesnika na izborima, tako i u medijima.

Kada je reč o novcu u kampanji, za sada je na sajtu Agencije za sprečavanje korupcije dostupan samo jedan preliminarni izveštaj (za predsedničkog kandidata Miloš Jovanović) kao i podaci o primljenim priložima za nekoliko političkih subjekata (SPS, SSP, SRS, DSS, Dveri, SDS). Činjenica da su na samo šest sajtova (manje od trećine učesnika izbora) nađeni podaci o donacijama za kampanju je razlog za brigu. To može značiti da druge stranke nisu ispunjavale svoju obavezu da objave priloge koji prelaze iznos prosečne zarade ili da je politički život u Srbiji u toj meri zavisao od budžetskog finansiranja da nema zainteresovanih, pa čak ni među stranačkim funkcionerima, aktivistima i članovima, da u značajnijoj meri novčano podrže svoju političku opciju.

Što se tiče istraživanja, koje TS sprovodi drugi put zaredom, po metodologiji razvijenoj u saradnji sa kolegama iz češkog ogranka Transparensi Internešnela, među izbornim listama su najmanje loše ocene dobile liste „Ivica Dačić – premijer Srbije“, "Marinika Tepić – Ujedinjeni za pobjedu Srbije“, „Boris Tadić – Ajmo, ljudi“, a od predsedničkih kandidata Zdravko Ponoš i Boško Obradović. Svi imaju ocenu 2,3.

Ocene 2 za transparentnost dobili su kandidati Biljana Stojković, Aleksandar Vučić, Miloš Jovanović, kao i liste „Aleksandar Vučić – Zajedno možemo sve“ i „Moramo“. Ostalih 17 lista i kandidata imaju ocene niže od 2.

Liste i kandidati su ocenjivani po kriterijumima iz šest oblasti – 1. Planiranje rashoda kampanje, 2. Prisustvo na internetu i planirani troškovi prisustva na internetu, 3. Transparentni računi, 4. Struktura planiranih prihoda, 5. Spisak predizbornih događaja i 6. Ovlašćeno lice, izborni tim i volonteri u kampanji.

U tabeli su prosečne ocene za te oblasti za parlamentarne i predsedničke izbore:

Oblast/Izbori	Planiranje rashoda	Prisustvo na internetu	Transparentni računi	Planiranje prihoda	Predizborni događaji	Ovlašćena lica
Parlamentarni	1	2,5	1	1,6	2,4	1,4
Predsednički	1	3	1,1	1,7	3,6	1,6

S obzirom na to da manje od četiri dana pre izborne tišine građanima nisu dostupni gotovo nikakvi podaci o tokovima novca u kampanji, izuzev preliminarog izveštaja samo jednog političkog subjekta, podatka koliko novca liste i predlagači kandidata dobijaju za kampanju iz budžeta ako osvoje više od 1% glasova (0,2% za manjinske liste) i nekoliko podataka o priložima građana, izvesno je da zakonske promene u ovoj oblasti nisu bile dovoljne za povećanje uvida u tokove novca pre dana održavanja izbora. Podsećamo da je jedan od razloga za izmenu Zakona o finansiranju političkih aktivnosti bilo upravo povećanje transparentnosti tokova novca dok izborna kampanja traje.

Na osnovu preporuka ODIHR i dogovora sa međustranačkog dijaloga uvedena je obaveza da učesnici u kampanji najkasnije sedam dana pre izbornog dana dostave Agenciji za sprečavanje korupcije preliminarne izveštaje o troškovima od dana raspisivanja do 15 dana pre dana glasanja. Taj izveštaj Agencija objavljuje na sajtu u roku od tri dana od dana prijema.

Ne postoji obaveza da učesnici na izborima objave te izveštaje na svojim sajtovima kada ih pošalju Agenciji, pa to nije uradila čak ni stranka koja je prva, pre isteka zakonskog roka, dostavila izveštaj Agenciji. Sve to ukazuje na realnu mogućnost da će većina podataka iz preliminarne izveštaja postati dostupna tek neposredno pre nastupanja izborne tišine, tako da građani neće imati prilike da se preko medija informišu o tome u kojoj meri su podaci o troškovima kampanje kojoj su bili izloženi proteklih nedelja prikazani i od kog novca će ti troškovi biti plaćeni.

Da bi se ovaj problem prevazišao, Transparentnost Srbija predlaže da se po uzoru na Češku, uvede sistem transparentnih računa za kampanju. Prema zakonskim rešenjima iz te zemlje, učesnici izbora omogućavaju otvoren pristup podacima sa bankovnog računa koji se koristi za kampanju, tako da su prihodi i rashodi vidljivi u momentu nastanka. Imajući u vidu činjenicu da učesnici izbornih kampanja u Srbiji najveći deo troškova plaćaju tek posle izbora, kada dobiju budžetske dotacije na osnovu ostvarenog uspeha, predložili smo da se pored toga objavljuju i informacije o preuzetim, a neplaćenim finansijskim obavezama (npr. ugovorena vrednost TV reklama, oglašavanja na bilbordima i slično).

Umesto toga, na osnovu nedavno dopunjenog Zakona o finansiranju političkih aktivnosti, uvedena je obaveza dostavljanja „preliminarnih finansijskih izveštaja“, koji bi trebalo da odraze stanje prihoda i rashoda na čak 15 dana pre dana pre glasanja. Sudeći prema ranijim iskustvima, do tog momenta stranke plaćaju tek zanemarljiv deo troškova. Propuštena je prilika da se na jasan način predvidi obaveza izveštavanja i o onim troškovima kampanje koji su do tog momenta bili ugovoreni, tako da se može očekivati da će neki politički subjekti unositi te podatke, a drugi ne.

Na konferenciji je Marketa Svobodova iz TI Češke predstavila iskustva u toj zemlji sa transparentnošću finansiranja kampanje dok ona još traje. Ona je ukazala da je 2013. godine, kada je prvi put sprovedeno istraživanje odziv stranaka bio izuzetno loš, ali da danas pojedine imaju posebne stranice na svojim web sajtovima na kojima objavljuju podatke koje TI traži, a čije objavljivanje inače nije zakonska obaveza.

Na taj način, ukazala je, stvara se bolje informisan građanin koji treba da odluči za koga će glasati.

Snimak konferencije za novinare dostupan je [na Youtube kanalu TS](#).

Ocene svih učesnika parlamentarnih izbora:

[**TraFiKa - Transparentnost finansiranja izborne kampanje za parlamentarne izbore 2022**](#)

Ocene svih učesnika predsedničkih izbora:

[**TraFiKa - Transparentnost finansiranja izbornih kampanje za predsedničke izbore 2022**](#)

- [Upitnik za učesnike na parlamentarnim izborima](#)
- [Upitnik za učesnike na predsedničkim izborima](#)
- [Kriterijumi za ocenjivanje transparentnosti izborne kampanje](#)

Monitoring izbora 2022 - TS predstavila prve nalaze

14. mart 2022.

Intenzivna funkcionerska kampanja, veće učešće državnih funkcionera u stranačkim aktivnostima nego u prethodnim izbornim ciklusima i medijska dominacija Aleksandra Vučića i njegove liste kroz kombinaciju funkcionerske kampanje, izjava i gostovanja na TV-u i oglašavanja, glavne su karakteristike prve četiri nedelje od raspisivanja parlamentarnih izbora, pokazalo je danas predstavljeno istraživanje Transparentnosti Srbije.

Što se ovih odlika tiče, u praksi se ništa nije promenilo nakon 3. marta i raspisivanja predsedničkih izbora. Takođe, dosadašnji tok kampanje pokazuje da izmene zakona, usvojene početkom godine, nisu dovele do promene postupanja funkcionera, saopštio je saradnik TS Zlatko Minić na konferenciji za novinare u Medija centru.

On je istakao da je ukupni broj promotivnih aktivnosti za 26 funkcionera iz uzorka, u prvih 26 dana kampanje, bio za 58 odsto veći nego u istom periodu pre godinu dana, kada nije bilo izbora. Dodao je da je broj promotivnih aktivnosti 10 najaktivnijih funkcionera više nego udvostručen – povećan je za 118 odsto.

Kao i u nekoliko prethodnih izbornih ciklusa, najagilniji je bio Goran Vesić sa 32 promotivne aktivnosti, dvostruko više nego pre godinu dana. Vanja Udovičić je u ovom periodu imao 28 promotivnih aktivnosti, što je do sada nezabeležen rast u odnosu na uporedni neizborni period, s obzirom na to da je tada imao samo jednu takvu akciju, naveo je Minić.

I u ovoj kampanji zabeleženo je „kombinovanje“ funkcionerske kampanje i stranačkih aktivnosti – funkcioneri u nekom mestu borave na promotivnoj aktivnosti, kao državni zvaničnici, a potom održe stranački miting. Takve kombinacije bile su karakteristične za predsednika Srbije i SNS-a Aleksandra Vučića. On je za ovih 26 dana imao 11 promotivnih aktivnosti – otvaranja objekata ili polaganja kamena temeljaca od toga samo u prošloj nedelji šest, ukazao je on.

Programski direktor TS Nemanja Nenadić izjavio je da je, iako se za predsedničke i parlamentarne izbore 2022. Iz budžeta izdvaja najveća suma novca do sada (oko 15,7 miliona evra), u prve tri nedelje kampanje potrošeno manje od 10% tog novca, a kampanju je u značajnijem obimu vodila samo SNS, koja je u ovom periodu imala oglašavanje na TV stanicama i FB vredno najmanje 600 hiljada evra.

Zapažen je značajan porast oglašavanja na društvenim mrežama, koje nije adekvatno regulisano. Većina TV stanica je poštovala zakonsku obavezu objavljivanja cenovnika, ali je zakonodavac propustio da takvu obavezu propiše i za oglašavanje u drugim vrstama medija, rekao je Nenadić i naveo da je u prve tri nedelje kampanje za parlamentarne izbore jedino SNS emitovala oglase na TV stanicama, iako je u to doba već bilo proglašeno još deset izbornih lista.

Kao je ocenio, to se može povezati sa činjenicom da većina partija ne raspolaže značajnim sredstvima i da se oslanja na budžetske dotacije koje će stići tek pet dana nakon što bude utvrđen spisak svih učesnika izbora.

Prema procenama Transparentnosti Srbije, ukupna vrednost reklama SNS u tom periodu bila je između 61 i 86 miliona dinara (517.000 do 728.000 evra). Procena varira zato što u ovom trenutku nije poznato da li će ova partija steći pravo na maksimalne količinske popuste. U istom periodu zabeleženi su zakupljeni termini SPS na dve kablovske TV stanice, kao i jedan zakupljeni termin narodnog poslanika Vladimira Đukanovića na TV Happy, ali za ovu vrstu oglašavanja nisu objavljeni cenovnici.

Nenadić je rekao da će za finansiranje kampanje biti iz budžeta ukupno plaćeno 922 miliona dinara za parlamentarne i još toliko za predsedničke izbore. Najveći deo tih gotovo 15,7 miliona evra pripašće onim listama koje pređu cenzus i predlagaču pobjednika na predsedničkim izborima. Ipak, i novac koji će dobiti manje uspešni učesnici u izbornoj trci nije nimalo zanemarljiv i omogućiće vidljivu kampanju.

S obzirom na to da je broj kandidata i listama manji nego što je bio na ranijim izborima (trenutno 16 izbornih lista i najviše 8 predsedničkih kandidata), čak i one partije i koalicije koje ne pređu cenzus, ali osvoje barem jedan odsto glasova, dobiće iz budžeta 588.000 evra za kampanju. Stranke koje imaju predsedničkog kandidata i uspeju da pređu magičnih tri odsto dobiće ukupno 738.000 evra za kampanju, a one koje osvoje 30 mandata milion i 152.000 evra. Ukoliko neka lista osvoji polovinu mandata u Skupštini a njen kandidat pobedi već u prvom krugu predsedničkih izbora, dobiće iz budžeta čak 7.645.000 evra, obrazložio je Nenadić.

On je naveo da je karakteristika ove izborne kampanje značajan porast partijske promocije putem društvenih mreža i na internetu. Prema podacima koje je objavio Facebook, vrednost direktnog oglašavanja sa raznih naloga vladajuće SNS i njenih funkcionera u proteklih mesec dana bila je blizu 80.000 evra, čemu bi trebalo pridodati i oglašavanje vredno preko 10.000 sa nekoliko naloga preko kojih se promovise ova stranka ili kritikuju njeni protivnici (npr. „Pristojna Srbija“, „Volimo srpsku opoziciju“).

Snimak konferencije možete preuzeti sa [YT kanala TS](#).

[Finansiranje kampanje iz budžeta - tabele](#)

[TV kampanja 2022 procena vrednosti - prve tri nedelje](#)

[Funkcionerska kampanja presek 14. mart - tabele](#)

Inicijative i analize

Transparentnost Srbija predstavila predloge Nadzornom odboru za izbore

25. mart 2022.

Transparentnost Srbija predložila je, na sastanku sa Nadzornim odborom za izbornu kampanju, da to telo preporuči svim medijima da objave cenovnike za predizborno oglašavanje, a svim učesnicima izbora da objave svoje programe. TS predložila je i da Nadzorni odbor razmotri na koji način bi se moglo urediti oglašavanje na društvenim mrežama, oglašavanje od lica koja ne učestvuju u kampanji i obaveštavanje građana o prijavljivanju svih nepravilnosti koje se tiču postupka izbora.

Na poziv Nadzornog odbora, sa članovima tog tela sastali su se programski direktor TS Nemanja Nenadić i pravni savetnik Robert Sepi. Nenadić je predstavio aktivnosti koje je TS sprovodila u okviru monitoringa finansiranja izborne kampanje, funkcionerske kampanje i rada državnih organa, kako na nacionalnom tako i lokalnom nivou, počev od 2004. godine, kao i o činjenicama i nalazima koji su do sada uočeni u predizbornoj kampanji za izbore raspisane za 3. april.

Predstavnici TS su naglasili da je potrebno unaprediti položaj i ulogu Nadzornog odbora, koji je sada ad hoc telo koje se formira u veoma kratkom vremenskom periodu pre održavanja izbora.

Na sastanku je posebna pažnja posvećena pitanju „funkcionerske kampanje“, koja je bila predmet analize i samog Nadzornog odbora. U vezi sa tim, članovima NO su predstavljeni predlozi TS za celovito uređenje aktivnosti javnih funkcionera tokom predizbornog perioda, koji su bili izloženi u okviru javne rasprave i amandmana na član 50. Zakona o sprečavanju korupcije.

Posebno je ukazano na činjenicu da se „funkcionerska kampanja“ ne može posmatrati isključivo u kontekstu onoga što aktuelne zakonske norme zabranjuju ili nalažu javnim funkcionerima. Naime, aktuelne norme ni na koji način ne postavljaju ograničenje funkcionerima da ciljano sprovede aktivnosti sa promotivnim kapacitetom ili da ih značajno intenziviraju, upravo pred izbore, tvrdeći pri tom da samo rade svoj „redovan posao“. Problem očigledno leži u činjenici da nigde nije jasno određeno šta sve spada u „redovan posao“ brojnih javnih funkcionera, a da, s druge strane, ni jedna od aktivnosti koje čine „funkcionersku kampanju“ ne predstavlja nešto u čemu mora da učestvuje javni funkcioner i što mora da se obavi upravo u to vreme. Primera radi, ne postoji zakonska obaveza predsednika, premijera, članova vlade, direktora javnih preduzeća ili predsednika opština da upravo oni otvore neke radove ili puste u funkciju objekat javne namene ili da obilaze gradilišta.

Obrazlažući konkretne predloge, TS je ukazala da trenutno zakonska obaveza za medije da objave cenovnike postoji samo kada je reč o TV i radio stanicama, a ne kada je reč o izdavačima štampanih i onlajn medija. Stoga je pozvala Nadzorni odbor da preporuči medijima, koji to do sada nisu učinili, da radi

ravnopravnosti svih učesnika, objave cenovnike za političko oglašavanje, uključujući i popuste koje povodom toga odobravaju.

Predloženo je i da Nadzorni odbor preporuči političkim subjektima da konkretizuju i preciziraju svoje programe i načela tako što će ih formulisati kao izborne programe, obećanja i načela za svake izbore posebno.

Članovima Nadzornog odbora je posebno skrenuta pažnja na potrebu regulisanja položaja i uloge društvenih mreža tokom predizborne kampanje, naročito u pogledu oglašavanja tzv. "trećih lica" čiji se identit nekada ne može nedvosmisleno utvrditi.

Predstavnici TS su izrazili očekivanje da će Nadzorni odbor, kroz komunikaciju sa drugim nadležnim organima (pre svih javnim tužilaštvima i Republičkom izbornom komisijom) nadomestiti činjenicu da prilikom poslednjih izmena i dopuna seta izbornih zakona nisu prihvaćeni predlozi Transparentnost Srbija za propisivanje mehanizama za uzbunjivanje, naročito imajući u vidu ograničenja koja pravni okvir stavlja pred građane koji žele da prijave nepravilnosti koje su uočili tokom izbora.

Predsednik i članovi Nadzornog odbora su zahvalili na podacima i nalazima koji su im predstavljeni. Tom prilikom izraženo je očekivanje da je ovo početak buduće kontinuirane saradnje sa predstavnicima organizacija civilnog društva koji sprovode monitoring izbornih kampanja. Članovi Nadzornog odbora su ukazali da će razmotriti iznete predloge i pokušati da konstruktivnim pristupom i kreativnim tumačenjem svojih ovlašćenja formulišu preporuke za pravilnije i ravnopravnije sprovođenje predizborne kampanje

Mediji

Materijalna istina, šta to beše

3. mart 2022.

U nedavno okončanom postupku najviši sud u zemlji odabrao je pravo dostupno svim građanima, a ne privilegiju koja je samo sudovima dodeljena. Pravo se sastoji u načelu tačnosti i pretpostavke savesnosti, prema kome treća lica koja se u pravnom prometu pouzdaju u podatke iz registara Agencije za privredne registre ne snose štetne pravne posledice zbog netačnih podataka u registrima.

Problem je, međutim, u tome što u konkretnom slučaju nije reč o običnoj slobodi izbora. Radi se o ozbiljnom ataku na princip vladavine prava i pravnu sigurnost izvršenog od organa koji je, saglasno Ustavu, dužan da svakome kome je povređeno ili uskraćeno neko ljudsko pravo zajemčeno Ustavom pruži sudsku zaštitu. I što treća lica ipak trpe štetne pravne posledice zbog izbora koji je napravio najviši sud.

Ako ne ranije, javnost je mogla da se upozna sa činjenicom da su u nekim registrima Agencije za privredne registre upisani i podaci koji ne odgovaraju pravnom niti činjeničnom stanju nakon što je predsednik države jednog od direktora javnog preduzeća pozvao da odstupi sa te funkcije. Ispostavilo se da je to nepotrebno s obzirom da mu je mandat odavno istekao već da je dovoljno da prestane da dolazi na posao.

S druge strane, privilegija se ogleda u pravu i dužnosti suda da činjenično stanje na kome će zasnovati svoju odluku potpuno i tačno utvrdi tako što će razmotriti i utvrditi činjenice koje su stranke iznele. U konkretnom slučaju, sud je tvrdnje tužioca da je njegov otkaz o radu nezakonit jer ga je potpisao direktor javnog preduzeća kome je istekao mandat razmotrio i utvrdio tako što je tom pitanju, u presudi na više strana, posvetio jednu jedinu rečenicu: "Takođe, nasuprot navodima revidenta, protek mandata direktora tuženog ne utiče na zakonitost donetog rešenja o otkazu tužioca, u situaciji kada je u vreme njegovog donošenja i potpisivanja tadašnji direktor bio upisan na toj funkciji u registar privrednih subjekata Agencije za privredne registre".

Da je želeo, sud je mogao da proveri primenu materijalnog prava tj. odredaba Zakona o javnim preduzećima prema kojima mandat, čija dužina je precizno određena kako za direktore tako i za vršioce dužnosti direktora, prestaje istekom perioda na koji je direktor imenovan, ostavkom i razrešenjem. Nakon toga, mogao je da izvrši uvid u odgovarajući broj Službenog glasnika u kome mora biti objavljeno rešenje o imenovanju i jednostavnom računskom operacijom doći do zaključka da li ono što je zapisano u registru odgovara pravnom i činjeničnom stanju.

Tada bi mogao da ima slobodu izbora. S obzirom na to da njegova odluka zavisi od prethodnog rešenja pitanja da li postoji neki pravni odnos, a o tom pitanju još nije doneo odluku sud ili drugi nadležni organ (prethodno pitanje) mogao je da prethodno pitanje sam reši, s tim što bi takva odluka imala pravno

dejstvo samo u parnici u kojoj je to pitanje rešeno ili da se obrati Agenciji za privredne registre i zatraži njeno izjašnjenje o tome, koje će posle razmotriti.

Dugoročno posmatrano, druga opcija bi mogla da proizvede dalekosežnije posledice. Svojim obraćanjem, sud bi prekinuo zavet ćutanja koji je omogućio nastanak ovog svojevrsnog Gordijevog čvora. Na taj način, sud bi podstakao Agenciju za privredne registre da obrazloži zašto tvrdoglavo insistira na načelu formalnosti koje registratora obavezuje da postupak upisa pokrene na osnovu podnete prijave i priloženih dokumenata, dok odbija svaku pomisao da postoji javni interes da podatak o zakonskom zastupniku javnog preduzeća bude tačan, što mu daje pravo da postupak registracije pokrene po službenoj dužnosti.

Osim toga, time bi istovremeno pružio priliku i Vladi da iznese razloge zbog kojih nije dostavila Agenciji za privredne registre novo rešenje o imenovanju zakonskog zastupnika.

Šta god da je uradio, ne bi pogrešio, ali bi mu obe opcije, podjednako, proizvele obavezu da svoje postupanje obrazloži. A sudu je očigledno bliža bila opcija da iskoristi zakonom propisanu mogućnost da ne mora detaljno da obrazlaže presudu kojom se revizija odbija kao neosnovana, ako zaključi da to nije potrebno kada se obrazlaganjem presude kojom se revizija odbija ne bi postiglo novo tumačenje prava niti doprinelo ujednačenom tumačenju prava.

Iako je ujednačeno tumačenje navedene pravne situacije potrebno zbog zaštite prava i interesa građana čije su akte iz radnog odnosa i povodom njega potpisivali direktori kojima je istekao mandat s jedne strane, kao i zaštite javnih interesa i resursa kojima su ista lica raspolagala nakon isteka mandata s druge strane, očigledno je da opisani stav suda stoji na dijametralno suprotnom stanovištu. Što ga, želeo to ili ne, stavlja u položaj da je ipak dao novo tumačenje prava. Kao u Alhemičaru – upisano je!

Ostaje samo nada da takvo novo tumačenje prava neće dovesti do ujednačene prakse u svim pravnim oblastima s obzirom na to da ima kapacitet da, dosledno i do kraja primenjeno, ukine neke oblike krivičnog dela falsifikovanja isprave. Jer kako dokazati da je službena isprava falsifikovana tako što su u nju uneti neistiniti podaci kada su oni u njoj – upisani! A kada je upisano onda je to sigurno tako. Na opštu radost branilaca okrivljenih – ne postoji falsifikovanje isprave kada izdavalac isprave uz svoj potpis stavi da ima položaj ili čin ili zvanje iako nema takav položaj, čin ili zvanje, a ovo ima bitni uticaj na dokaznu snagu isprave. Sigurno ga ima – upisano je.

Pravni savetnik TS Robert Sepi za NIN i za Otvorena vrata pravosuđa.

